

27 apr 1898 Uitvoering van drie *Reyen* uit Vondels *Gysbrecht van Aemstel* in de Concertzaal der Sociëteit Vereeniging te Haarlem door de afd. Haarlem van de Maatschappij tot bevordering der Toonkunst met medewerking van het Concertgebouw-Orkest onder leiding van Willem Robert. Voor de pauze worden uitsluitend werken van Brahms uitgevoerd. (*Tragische Ouverture, Nänie* en Tweede symfonie).

Haarlemsch Dagblad (Philip Loots), 28 april 1898:

Het tweede deel bevatte drie der door den Amsterdamschen toondichter Alphons Diepenbrock gecomponeerde *Reyzangen* uit Vondel's *Gijsbrecht van Aemstel*. Dit laatste werk – voor de keuze waarvan het bestuur van onze Toonkunst-afdeeling een woord van warme sympathie toekomt – was het groote punt van attractie voor allen die met mij den heer Alphons Diepenbrock uit de van hem bekende composities hebben leeren hoogschatten als een man van zeer bijzonder talent. Ook deze *Reyzangen* geven van zijn kunst een heerlijk hoog denkbeeld. Diepenbrock is in den waren zin van het woord een *toondichter*. Het alledaagsche, het geestlooze is hem vreemd. Met heel zijn ziel, met den vollen rijkdom van middelen, hem door ongewone verbeeldingskracht, veelzijdige kennis, gelouterden kunstsmaak in de hand gegeven, streeft hij naar de verwezenlijking van het hem voorzwevende ideaal, zonder zich in zijn hooge vlucht te laten weerhouden door overwegingen van bloot practischen aard. Dit laatste reken ik den componist der *Reyzangen* natuurlijk niet als een deugd aan; want dat het ideale en het practische zeer goed kunnen samengaan blijkt b.v. uit de koorwerken en de orgelfuga's van den grootmeester Bach, waar de meest vrije vlucht van gedachte, de rijkste ontvouwing van polyphonie toch nimmer een betrekkelijk gemakkelijke uitvoering uitsluiten. Maar een juiste grenslijn is hier moeilijk te trekken en zoolang een componist niet het absoluut onmogelijke verlangt – en dit doet, voor zoover ik kon nagaan, de heer Diepenbrock nergens – heeft niemand het recht hem een ernstig verwijt te maken. Afgezien van de practische zijde kunnen wij van Diepenbrock's werk slechts met bewondering en eerbied spreken. Het merkteeken van het genie staat er onmiskenbaar op afgedrukt. — De uitvoering ervan hoorde ik op de generale repetitie geheel, op den concertavond gedeeltelijk. Het viel mij op dat dezen laatsten keer de gang van het geheel veel lossier en elastischer was dan bij de repetitie en dat de vertolking ook in kleur en nuanceering gunstig bij den vorigen avond afstak. — Laten we hopen dat onze afdeeling van Toonkunst het niet bij deze eene uitvoering zal laten. Iedere nieuwe vertolking van het heerlijke werk zal de schoonheid ervan voor uitvoerders en toehoorders meer en meer ontsluiëren – en ook zij voor wie tot heden Diepenbrock's kunst een gesloten boek was zullen weldra met sympathie en vereering opzien naar dezen kunstenaar van zoo uitnemende gaven. — Voor den heer Robert moet het groote voldoening zijn het werk te hebben mogen doen kennen en – voor zoover van hem afhing – ook liefhebben. Voor de belangrijke moeite die hij zich heeft willen getroosten komt hem een oprecht woord van dank en hulde toe.

Nieuwe Rotterdamsche Courant ([W.N.F. Sibmacher Zijnen]), 28 april 1898:

Een interessante gebeurtenis mag genoemd worden de introductie van een werk van Alphons Diepenbrock, *Reyzangen uit Gysbrecht van Aemstel*, in de kringen der Toonkunst-maatschappij. Bij deze uitvoering te Haarlem echter zijn, voor zoover wij opmerken konden, de dragers van in Toonkunst-kringen gezaghebbende namen afwezig gebleven, ja, men moest zelfs een niet groote belangstelling van de leden der Haarlemsche afdeeling zelf constateeren, een feit dat ten deele waarschijnlijk aan de bekende schuwheid voor nieuwe composities – waarover men nog niet veel heeft hooren

spreken –, ten deele misschien ook aan vrees te wijten is, dat de *Reyzangen* te Haarlem niet “het puik van zoete kelen” vinden zouden. — Voor vrees, ook ons niet totaal vreemd, bleek in waarheid reden te zijn. De zangvereniging dezer afdeeling, die den heer W. Robert tot directeur heeft, zou men niet in de eerste plaats aangewezen wanen voor een uitvoering van uiterst fijne, spiritueele kunst, maar men kon de hoop voeden dat de met ongetwijfeld sympathieke bedoelingen gedane eigen keuze door studie en volle toewijding een daad had kunnen worden, die den componist en de zangvereniging gelijkelijk eeren zou. Deze hoop is niet verwezenlijkt. Uitgevoerd zijn, met begeleiding van het Concertgebouw-orkest uit Amsterdam, de *Rey van Amsterdamsche maegden* voor vierstemmig vrouwenkoor, de *Rey van clarissen* voor vierstemmig vrouwenkoor en de *Rey van edelingen* voor vierstemmig gemengd koor; de *Rey van burchtsaeten* voor koor a capella werd niet gezongen, en de weglating dezer vierde Rey is, te oordeelen naar de enkele maten die wij in de uitgevoerde Reyen zonder begeleiding gehoord hebben, een heel verstandige zet geweest. Van nog scherper doorzicht zou het bestuur der afdeeling blijk gegeven hebben, indien het aan de zangvereniging – een combinatie van vele, óók ongeoeffende stemmen – de uiterst moeilijke, zéér zware eischen aan zangkunst stellende taak had bespaard. Voor een klein koor van uitnemend geschoolde, van den hoogen geest dezer muziek diep doordrongen zangeressen en zangers zijn deze Reyen, naar ons gevoelen, geschreven: zelf van belangstelling en liefde voor Diepenbrock's buitengewone compositie vervuld, zal het met een zeer ernstig voorbereide uitvoering in de ziel der hoorders kunnen overbrengen wat de componist heeft gewrocht. Voor een koor als het Haarlemsche was ze, zal ze voorloopig zeker blijven, een werk dat boven zijn krachten gaat. Men is er nog lang niet. Nu is de tijd aangebroken – zoo was onze indruk – dat de heer Robert of een ander het koor zal gaan beproeven te doen gevoelen hoe men, na de noten zoowat er in te hebben gekregen, dóór gaat dringen tot den zin der *Reyen*, opdat het door Diepenbrock gewenscht beeld in zuivere schoonheid voor aller oogen glanze! ... Met gebrekkige proefnemingen kome men niet in het publiek. Men eert er den componist niet mede, al klapt men in de handen tot hij zich genoopt voelt voor den dag te komen en met vriendelijk handgebaar een krans aan te nemen en een speechje, van iemand uit datzelfde koor dat zijn *Reyen* onder handen had genomen. Waarachtig, dr. Diepenbrock heeft staan buigen met 'n krans... Hebben wij ons dan vergist? Was de componist toch wèl dankbaar voor de “eer aan zijn Reyen bewezen”? Is deze uitvoering toch wèl waardig, zulk een introductie toch wèl te loven geweest? ... Neen, we moeten wel aan onze meening, onze teleurstelling vasthouden, en het gebruikelijk gedoe met den krans voor een komediespulletje aanzien, waar de heer Diepenbrock, met een “Timeo Danaos et dona ferentes” in zijn hart, zich, zonder een scène te maken, niet aan onttrekken kon. Ach, die materie... — Overigens hebben wij de uitvoering van drie werken van *Johannes Brahms*, naar men weet sedert ongeveer een jaar niet meer onder de levenden, bijgewoond.

Weekblad voor Muziek (W.L. [= Willem Landré]), 30 april 1898:

In 't ze deel de *Reien uit Gijsbrecht van Aemstel* van Alphons Diepenbrock. Ik heb me verheugd over 't bezit van zulke kostbare muziek. Gevoeld door een groot kunstenaarsgemoed en geschreven met een overbluffend meesterschap. Dat is nu eens andere muziek dan de gewone soort, waarop 50 of 100 toonkunstenaren ons dagelijks en wekelijks onthalen. Ofschoon mij de *Reien* van Bernard Zweers veel sympathieker zijn, moet ik toch erkennen de frappante schoonheid van Diepenbrock's gedachten. 't Minst geslaagde deel van zijn werk lijkt mij de instrumentatie. Zonder verdere op- of aanmerkingen erken ik deze werken onder het allerschoonste wat op het gebied van koor gewrocht is. Jammer nu dat de uitvoering allerverschrikkelijkst was. De dameskoren met een klankvolume of er twintig en geen honderd en zooveel dames zongen. Daarbij onzeker en onzuiver en dan afgezien van alle fouten, geen spoor van nuance, geen spoor extase voor 't schoone werk. Nu moet ik erkennen dat deze *Reien* ondenkbaar zwaar

zijn om te zingen. Een klein koor, alleen uit zangeressen en zangers samengesteld zou deze werken goed ten gehore kunnen brengen. Of 't dus niet wat veel gewaagd was deze opvoering? 't Beste was nog de *Rei van edelingen* waarin de mannenstemmen zich fraai ontwikkelden. De componist werd hartelijk toegejuicht en bedacht met een fraaien lauwerkrans.

De Kroniek (A.v.Br.[eull = J.C. Hol]), 1 mei 1898:

Wie iets voelt voor den litterairen luister onzer 17e eeuw en daarbij eenige affiniteit bezit tot muziek, zal de Haarlemsche afdeeling van Toonkunst erkentelijk zijn geweest voor haar plan de *Reyzangen uit Gijsbrecht van Aemstel* uit te voeren zooals ze door Alphons Diepenbrock zijn gecomponeerd. De groote toewijding van leider, den Heer W. Robert, en uitvoerenden is helaas niet in staat geweest dit plan op bevredigende wijze te verwezenlijken. — De oorzaak hiervan is tweeledig. In de eerste plaats miste het vrouwenkoor den noodigen klank. Toch zou de stoere, soms ruwe, vocale kracht, die over het geheel het *Requiem* van Brahms bij de laatste uitvoering te Amsterdam ten goede kwam – de rhythmische excessen daargelaten – voor Diepenbrock's *Reyen* nog minder te begeeren zijn, want hier is de menschelijke stem iets anders dan een instrument te meer, door middel van het woord bij de overige klank-massa gevoegd. Zij is hier draagster van hetgeen doel is, van het vers. Dit nu is het bijzondere van Diepenbrock's werk, het onmisbare ervan, waardoor het geslaagd mag heeten – wie de beteekenis van dit bedaarde woord hier begrijpt, zal het een reden zijn tot groote vreugde –, dat hij Vondel's *Reyen* niet heeft gecomponeerd in den gewonen zin, hij heeft er geen muziek bij gemaakt in mindere of meerdere of zeer groote mate overeenstemmend met hetgeen door de corresponderende woorden werd uitgedrukt, hij heeft het sentiment dat dier woorden oorsprong was, wéér gevoeld, en daardoor is het hem mogelijk geworden het vaag geluid, dat van elk vers uit wil dringen over de begrips-perken van het woord, te voeren óver die grenzen die het slechts den begrips-loozen maar door stilliger relatie verbondene klanken, die men muziek noemt, is gegeven te overschrijden. — Al is de verhouding van woord en klank hier dezelfde als die door Wagner het eerst is onder woorden gebracht, toch – en dit is de tweede, eveneens noodzakelijke verdienste dezer compositie – is de afstand op muzikaal gebied tot Wagner even groot als in letterkundig opzicht. Hoewel het onlogisch is deze twee gedeelten – het muzikale en het litteraire – nog te willen scheiden, werd dit gedaan om die merkwaardige eigenschap dezer Gijsbrecht-muziek in het licht te stellen. Immers het geringste spoor dier brokkelige ostentatie waarmede de werken van alle Wagner-imitators zoo vol zijn, – en hoe weinig jongere componisten zijn dit niet – ware voldoende geweest om de *Reyzangen* tot iets wan-staltigs te maken. Men meene echter niet dat wat deze compositie betreft, Wagner vergeefs zou hebben geleefd; alleen heeft hier een synthetische kracht datgene gebezigd wat het verleden aan voor haar bruikbare bouwstof had bijeengebracht, terwijl anderen zoo gaarne een reeds gebruikt ferment benuttigen, dat zóó aangewend, slechts ontbinding teweeg kan brengen, — Waar dus niet naast Vondel's *Reyen* een apart werk is ontstaan, de door Diepenbrock gecomponeerde *Reyzangen*, maar het schoon van Vondel's verzen gebracht is in hooger, toegankelijker vorm, daar is het duidelijk, dat vooral aan het vocaal gedeelte der uitvoering de hoogste eischen moeten worden gesteld, dat niet zoozeer naar groot klank-volumen als naar superieure kwaliteit van timbre – wie kan zich de unison-zet der Klarissen denken zonder een sereen geluid als van engelen – en smettelooze, duidelijke uitspraak moet worden gestreefd. Dit bel-canto en deze duidelijkheid zijn met een talrijk koor van dilettanten niet te verkrijgen; men is den heer Robert dankbaarheid verschuldigd dat hij hier en daar toch iets van dezen eisch wist te verwezenlijken. — De tweede onvoldoende conditie der uitvoering werd gevormd door de meer dan slechte acoustiek der zaal, die den hoorder belette zich een juist denkbeeld van het orchestrale gedeelte der partituur te vormen.

6 dec 1900 Uitvoering van de *Rey van edelingen* en de *Rey van burchtsaeten* door de afd. Leiden van de Maatschappij tot bevordering der Toonkunst onder leiding van Daniël de Lange met medewerking van Marie van Rosendael (sopraan), Julia Culp (alt), Jacq. van Kempen (tenor) en Joh. Oostveen (bas). Het programma bestaat overigens uit de *Graner Messe* van Liszt.

Nieuwe Rotterdamsche Courant ([W.N.F. Sibmacher Zijnen]), 7 december 1900:

Een paar jaar geleden zijn door de Haarlemsche afdeling de *Rey van Amsterdamsche maegden*, de *Rey van clarissen* en de *Rey van edelingen* gezongen, thans de *Rey van edelingen* (vierstemmig gemengd koor en orkest) en de *Rey van burchtsaeten* (vierstemmig gemengd koor a cappella). Evenmin als te Haarlem heeft de uitvoering dezer hooge eischen stellende koorwerken nu te Leiden aan onze verwachting beantwoord. Evenals daar is deze fijn geweeft kunst ietwat grof behandeld. Het Leidsche koor zingt zeker intelligenter en beschaafder dan het Haarlemsche toen gedaan heeft, maar we zouden ons tot den heer Dan. de Lange willen richten met de vraag of hij voor die *Rey van edelingen* wel veel voelt, er wel veel sympathie voor heeft, wat toch wel noodig zou zijn om ook het koor te vervullen van gloed voor de schoonheid van dit werk. Dit was inderdaad een te koele, we zeiden haast te slappe, directie, te weinig blijk gevend van door-dringen, van in-leven. En de *Rey van burchtsaeten* “Waar werd oprechter trouw” a cappella – 'n gevaarlijke, door dit koor zeker gretig aanvaarde taak – zou ongetwijfeld inniger hebben geroerd, als met zuiverder nuanceering ware gezongen, zou harmonischer indruk gelaten hebben, als... een ander solo-quartet voor dit concert ware uitgenoodigd. — Voor de *Rey van Diepenbrock* en voor de *Graner Messe* had men de hulp moeten vragen van onze meest ervaren, onze beste zangeressen en zangers, en niet mogen volstaan met de min of meer geslaagde pogingen van vier zeker goed willende beginnelingen, wier brevet “van het Conservatorium te Amsterdam” niet bij machte bleek om reeds dezen last met succes te dragen.

Leidsch Dagblad (d.G. [=B.J. de Goey]), 7 december 1900:

Na de mis werden twee der koren, welke Diepenbrock bij de reien uit Vondel's *Gysbrecht van Aemstel* heeft gecomponeerd, ten gehoor gebracht. Vooral de tweede reizang maakte grooten indruk, ofschoon geen bijzonder pakkende melodieën, die men. na afloop nog in het hoofd houdt, een der beide koren kenmerkten. Ze zijn echter oorspronkelijk, van groot uitdrukkingsvermogen en van rijke kleur. [...] De solisten waren, zeker niet uit rijkdom, betrokken uit leerlingen van het Amsterdamsche Conservatorium. Dat zij tegen hun taak waren opgewassen, kan niet worden gezegd; evenmin dat zij als quartet een goed geheel vormden. Hun couplet vormde in het a-cappella-koor een wanklank, terwijl zij in de mis niet de kracht bezaten zich voldoende tegenover koor en orkest te handhaven. De uitzondering was de alt-zangeres mej. Culp, die een prachtig, diep altgeluid bezit, maar er wel wat te veel mede op den voorgrond wilde treden.

21 sep 1901 In *Hollandia* (jrg. IV no. 203, blz. 743-744) bespreekt J.C. Hol de *Histoire de la Musique. Hollande* van Albert Soubies (Paris 1901). Hij bestrijdt de bewering van de auteur “dat onze muziek nog den nationalen stempel mist” als volgt:

Had hij kennis genomen van eenige der liederen van Heye of der koorwerken van Richard Hol (waarvan hij vertelt dat ze beroemd zijn), dan zou het hem zelfs als Franschman gebleken zijn, dat die muziek iets eigenaardigs bevat dat noch Fransch, noch Duitsch is, en dat hij dus veilig had kunnen

beschouwen als specifiek Hollandsch te zijn. — Had hij het geluk gehad een berichtgever te treffen, die hem op de *Gijsbrecht*-muziek van Diepenbrock had gewezen, dan had hij daarin (vooral in de *Rey der Edelingen*) een stuk muziek gevonden Vondel kunnen vinden, dat hij niet zou begrepen hebben, wellicht, maar waarvan toch de ongelijkheid aan Duitsche romantiek hem niet zou zijn ontgaan.

19 nov 1901 Uitvoering van de *Rey van Amsterdamsche maegden* en de *Rey van edelingen* in de Groote Doelezaal te Rotterdam door Gemengd Koor onder leiding van Georg Rijken met medewerking van Alida Oldenboom, Lucie Coenen, J.J. Rogmans en Joh. M. Messchaert. Na de pauze wordt *Der Barbier von Bagdad* van Peter Cornelius in concertvorm uitgevoerd met Messchaert als vertolker van de titelpartij.

Nieuwe Rotterdamsche Courant ([W.N.F. Sibmacher Zijnen]), 20 november 1901:

Een hartelijke hulde aan directeur en bestuur van ons Gemengd Koor! Het heeft het publiek nader gebracht tot Diepenbrock! Voortgaande op den weg, door het bestuur der Harmonie ingeslagen, dat ons met de twee Hymnen deed kennis maken – gewijde herinnering –, deed het *Reyen* uit Gysbrecht van Aemstel zingen door zijn koor, in samenwerking met het Utrechtsch orkest. Een goede, uitstekende daad! —'t Wonderlijk geschrijf over een componist als Diepenbrock kan niet doeltreffender aan de kaak gesteld dan door hem gelegenheid te geven tot spreken in zijn werk. En met het adjectief wonderlijk wordt zacht gequalificeerd een artikel van den heer Hugo Nolthenius, leeraar in Latijn en Grieksch aan het Utrechtsch gymnasium, tevens redacteur van het *Weekblad voor Muziek* – een blad dat zich beijvert de muzikale bewegingen tot zelfs in de uiterste hoeken van ons landje te volgen en alles te registreeren –, een blad welks beweringen door de lezers zeker niet grifweg, on-kritisch worden aanvaard, maar 'n enkele maal toch een openlijk protest niet geheel overbodig maken. De heer Nolthenius heeft Diepenbrock, naar aanleiding van diens *Carmen Saeculare*, het koor voor vier stemmen a cappella dat dezen zomer te Maastricht in den wedstrijd is gezongen, naar men weet, een verwijt gedaan en hem ongevraagd raad gegeven. Al wil hij “de kunstwaarde van Horatius' gedicht volkomen onaangetast laten”, al geeft hij toe dat “de muziek e r b ij (wij spatieeren) is een groot kunstwerk, van een sublieme wijding, met onvoorwaardelijk meesterschap gewrocht, ademend een verheven macht” enz., toch betreurt hij de keuze van dezen tekst, omdat het Latijn van Horatius moeilijk te begrijpen is. Dit is juist, het kost inspanning in de beteekenis en de schoonheid van het Carmen, en daardoor tot de schoonheid der compositie door te dringen: Diepenbrock is ons echter tegemoetgekomen met een mooie overzetting in onze taal en heeft voor een Fransche vertaling zorg gedragen, – evenals het Toonkunstpubliek hier naast het óok niet gemakkelijk Latijn van Bossi's *Canticum Canticorum* een Duitsche vertaling heeft gevonden. Maar door het Latijn van Horatius heeft, dit is de grief, Diepenbrock zich “zelfzuchtig en betreurenswaardig van zijn volk afgescheiden”. Niettemin – de stap-terug is verrassend – is het “zeer begrijpelijk dat menig muziekdirecteur over de bezwaren aan een goede vertolking van Diepenbrock's poëem verbonden, zal heenstappen en tóch zijn beste krachten daaraan wijden: ongetwijfeld zal ook zoo een redelijke uitvoering (wij spatiëeren) tot de erkenning brengen van het buitengewoon talent, ja van den genialen aanleg van dezen componist”. Nu komt de raadgevende wensch: “'t is te hopen dat zulk een uitvoering hem (D.) er toe leiden zal zich voortaan voor alle eenvoudigen van harte die hem zoeken niet zoo te verbergen; het volk heeft het recht zijn groote mannen te kunnen naderen” ... 't Is ons niet ter oore gekomen dat Diepenbrock, lid der jury in den Maastrichtschen wedstrijd, met de internationale zangersschaar, eenvoudigen van harte ongetwijfeld, verstoppertje heeft gespeeld. Ook hebben we niet vernomen, dat Diepenbrock “het volk zijn recht” betwist “om zijn groote mannen te kunnen naderen”: alleen kunnen we ons voorstellen dat het

gebruik maken van het recht, niet alleen om 't te kunnen, maar ook om 't te doen, eenige bedenking zou vinden bij den stillen en bescheiden, van alle volksagitatie grondig afkeerigen Amsterdamschen bovenhuis-bewoner... In ernst – en de eigenaardige, gevende en nemende, zich zelf tegensprekende redeneering over het *Carmen Saeculare*, de laatste compositie, daargelaten –, 't klinkt toch wel wat zot plechtiglijk uit te roepen; “Mocht Diepenbrock nog eens tot besef komen van dézen kant van zijn hooge roeping!” Want wij allen, ook de redacteur van het W. v. M., hebben te eerbiedigen het soevereine recht van den kunstenaar, *te zijn die hij is*, en ons te doordringen van de hoogheid eener Kunst, die door sterk inleven in het onderwerp geboren werd en naar den onmiddellijken allemansbijval niet taalt. En tegenover iemand als Diepenbrock, die toch boven alle bedillerij ver verheven staat, is de raad, bij alle gemoedelijkheid, tevens ongepast, want zijn kunst heeft reeds niet enkel in oude religieuze verzen of in Horatius bezieling gevonden, ook in Novalis, ook in Brentano en Verlaine, ook in het Hollandsch karakter van een dertiende [*Vijftiende-*] *eeuwsch bruyloftslied*, ook in de Gysbrecht-reyen van onzen *Vondel!* Niet Diepenbrock moet tot het volk gaan, maar wij willen opgeleid worden, ons opheffen tot zijn kunst. En de uitvoering der *Hymnen* hier en elders, verleden jaar, en de uitvoering der *Reyen*, nu weer, hebben bewezen dat het publiek-van-goeden-wille hiertoe volgaarne genegen is. Twee der vier *Reyen* zijn hier voor de eerste maal ten gehore gebracht, en ter algemeene repetitie reeds, Maandag, heeft deze *Vondel*-muziek grooten indruk gemaakt, een indruk, gisteravond gestegen tot warme waardeering, die in haar uitingen niet bedaren wilde voor de componist zelf, onder algemeene toejuiching, op het podium verschenen was. Wij hechten aan deze spontane hulding veel waarde, omdat Diepenbrock's *Reyen* niet in zoo bevattelijk mogelijke muziek zijn gezet, wat van die van Zweers getuigd kan worden. Ook door haar wordt ingespannen aandacht geëischt, maar voor den ontvankelijken, van taal- en muziekgevoel niet misdeelden, hoorder, welk 'n belooning! Hoe heeft de triomfzang (*Rey*) *der Amsterdamsche maegden*, zoo flink en frisch gezongen, allen geboeid –, en de *Rey der edelingen*, hoe breed en statig golfde zij met 'n rijkdom van uitdrukking, met volheid van sentiment, zoodat er ontroering in ons trilde over de heerlijkheid van de muziek in *Vondel*'s woorden en van den taalklank en den taal-rhythmus in Diepenbrock's muziek. Of dan aan de hóógste verwachtingen door den dirigent Rijken, de koren en het orkest overal werd voldaan? Of met name de strenge en in alle strengheid weer vrije rhythmiek dezer poëzie tot expressie kwam? Of de schoonheden der instrumentatie ons stééds duidelijk werden? — Aan de uitvoerders, aan den leider zelf is een zware taak opgelegd, en, dit overwegende, erkennen we volmondig dat de zorgvolle liefde, die de studie der *Reyen* leidde, in allendeele heeft uitgeblonken. De instrumentatie heeft, door den componist, naar we konden opmerken, duchtig gewijzigd, bepaald nog gewonnen, al trof ons op enkele plaatsen een minder groot klankvolumen dan we verwachtten – wat aan de partituur, maar ook aan het orkestspel liggen kon. De koren, vooral wat de vrouwenstemmen betreft in gehalte prachtig toegenomen sedert verleden jaar, hebben in hun zang een welluidendheid gegeven en een goed begrip en juiste uitspraak aan den dag gelegd die met 'n openlijke betuiging van oprechte waardeering moeten worden beantwoord. Tusschen de koren in de *Rey der edelingen* heeft het solo-kwartet – mevrouw Oldenboom, mej. Lucie Coenen, de heeren Rogmans en Messchaert – tweemaal enkele regelen gezongen, en hierdoor het innerlijk karakter van het werk versterkt: eerst bij het “O kind, gij zijt gelijk uw moeder, / door pracht noch hoovaardij bevekt, /” 'n plaats die in het piano-arrangement voor “*solì ad libitum*” staat aangeduid; daarna nog, en hier komt de aanduiding voor solo-zang in het arrangement niet voor, bij het pp. dolce “Des hemels reyen wiegen hem / In slaap met hunne zoete stem, / Die nooit van vaek en was beschoten. /” — Noch in de eerste uitvoering dezer *Rey*, te Haarlem in 1898, noch in de latere te Leiden, werd de koorzang door het solo-kwartet onderbroken: de opvatting van den componist, nu 't eerst verwezenlijkt, verdient echter voor volgende uitvoeringen in herinnering te blijven. Volgende uitvoeringen... die we ook hier mogen beleven! Dan, ongetwijfeld, behaalt de heer Georg Rijken, wiens opmerkelijk dirigeer-talent door een ernstig streven naar 't steeds hooger geëvenaard wordt, met Diepenbrock's *Reyen* nog grooter eer. —

De belangstelling voor dit concert—uit de kunstenaarskringen van buiten de stad zijn opgemerkt de heeren Richard Hol, mr. Henri Viotta, Arnold Spoel, Léon C. Bouman, Joh. Wagenaar, Wouter Hutschenruyter –, opgewekt door de Reyzangen van onzen genialen landgenoot, die zelf, naar we zeiden, tegenwoordig is geweest, gold eveneens de uitvoering van Cornelius' *Der Barbier von Bagdad*. In combinatie met Diepenbrock misschien 'n minder gelukkige, maar overigens een alleszins lofwaardige keus, waarover zeer velen zich buitengewoon hebben verblijd. [...] De Reyzangen en de Barbier... ze liggen wat ver uiteen, deze werken, maar beide dragen 't merk van het *superieure*. Dit te mogen aanschouwen, was verheffend genot. Daarom geëindigd gelijk we begonnen: met een hartelijke hulde aan het bestuur van Gemengd Koor en aan zijn kranigen dirigent Georg Rijken.

De Nieuwe Courant (niet gesigneerd), 20 november 1901:

Gemengd Koor alhier heeft Dinsdagavond zijn 40ste concert gegeven met de uitvoering van de *Reyen* uit Vondel's *Gijsbrecht van Aemstel*, op muziek gezet door Alphons Diepenbrock, en Peter Cornelius' comische opera *Der Barbier von Bagdad*, – Diepenbrocks *Reyen* zijn bij deze gelegenheid voor het eerst hier ter stede ten gehore gebracht en over het geheel erlangden zij een waardige verklanking. Grooter indruk zouden zij zeker gemaakt hebben indien zij *a capella* waren uitgevoerd[!]; nu ging van de schakeering veel verloren in het orkest-accompagnement, dat bovendien zonder eenige kleur bleef en soms door ruwheid ontsierd werd. De solokwartetten in den *Rey der edelingen*, die voor gemengd koor gecomponeerd is, bleven daardoor zelfs grootendeels onverstaanbaar. Nobeler deed de eerste zang, de *Rey van Amsterdamsche maegden*, voor vrouwenkoor getoonzet, [aan,] maar toch impressioneerde ook deze zwakker op me, dan bij de *a capella*-uitvoering[?!] dezer *Reyen* bij de *uitvoering* er van door de Leidsche Toonkunstafdeeling onder leiding van Daniël de Lange. — De melodieën in Diepenbrock's mooie toondichten vloeien ongemeen gemakkelijk, zijn zonder eenig pompeus gedoe en pakken dientengevolge den op schittering en praal belusten leek niet enthousiast in. Toch glanst en schittert het ook hier, maar 't is niet de effect-glans, die op applaus jaagt, 't is de echte schittering van het ware, het nobele. En daarop hebben, helaas, maar weinigen den juisten kijk... De componist woonde de opvoering bij en verscheen na de *Reyen* op juichend aandringen dankend op het podium.

Weekblad voor Muziek (G. [= J.H. Garms Jr.]), 23 november 1901:

De *Reyen* van Diepenbrock (zeer moeilijk) genoten een alleszins geslaagde vertolking, terwijl de stukjes solo-kwartet daarin (vroeger bleef hierin alles aan het koor toegewezen) ook werkelijk mooi gezongen werden. [...] Wat de composities betreft: De *Barbier* is nu bekend genoeg en de *Reyen* ... mij hebben ze zeer geïnteresseerd, maar niet volkomen bevredigd; en omdat ik ook door de vele prachtige momenten gevoeld heb met het werk van een geniale persoonlijkheid te doen te hebben, wacht ik liever met mijn opmerkingen tot een herhaling, die ik van harte aan het werk toewensch. De instrumentatie is beslist meesterlijk. Wat zou ik gaarne de orkestpartij eens *alleen* hooren.

Caecilia (niet gesigneerd), 1 december 1901:

Een paar dagen daarna had de 40e uitvoering van Gemengd Koor plaats, die met Twee *Reyen* uit *Gijsbrecht van Aemstel*, gecomponeerd door Alph. Diepenbrock, aanving; als men weet hoe vol moeilijkheden deze werkjes zijn, hoeveel moeite en inspanning noodig is ze behoorlijk in te studeeren, en hoeveel attentie en tijd tot repeteeren er voor 't orkest voor noodzakelijk is, dan vraagt men zich onwillekeurig af; loonen ze al die moeite? Het antwoord is echter moeilijk te geven; zeker is het dat vooral in de *Rey der edelingen* een breede stroom van bruischende, oorspronkelijke melodie vloeit,

die de aandacht van 't begin tot het einde gaande houdt, terwijl de wijze waarop de orkestpartituur behandeld is, kortweg bewonderenswaardig is. In elk geval, Gemengd Koor heeft de eer, Diepenbrock voor het eerst als componist van koorwerken bij ons geïntroduceerd te hebben, zonder zich door de daaraan verbonden moeilijkheden te hebben laten weerhouden.

25 jun 1912 In de verslagen over de voorstelling van Vondels *Gysbreght van Aemstel* met de toneelmuziek van Diepenbrock, tijdens het Nederlands Muziekfeest op 25 juni 1912 komen regelmatig de *Reyen* ter sprake:

Algemeen Handelsblad (S.Z. [= W.N.F. Sibmacher Zijnen]), 27 juni 1912:

Wij wisten van *Gysbreght*-muziek van Zweers, en van *Gysbreght*-muziek van Diepenbrock, maar uitsluitend in de Concertzaal had eerstgenoemde, volledig, laatstgenoemde, fragmentarisch, geklonken: nimmer voor of tusschen een Vondelvertooning. — Was 't niet op het Nederlandsch Muziekfeest van 1902, dat Zweers' Voorspelen en Reien zijn uitgevoerd! Ook in de Naardensche kerk, niet waar, en in de muziekzaal van menige grootere stad. Zeldzamer waagde men zich aan Diepenbrock's *Reizangen*; nog wèl herinner ik mij de uitvoering dezer compositie, van drie der vier zangen ten minste, te Haarlem in '98: het was de eerste maal, dat zijn *Gysbreght*-liederen gezongen werden, wat den dirigent Robert tot eer is na te houden, al bleek zijn streven niet volkomen bekroond, en toen reeds de indruk gewekt dat die Reien 't allerbest aan een klein koor van buitengewoon begaafde zangeressen en zangers, met een uitmuntend orkest, zouden zijn toevertrouwd. Welke indruk werd bevestigd, toen wij te Leiden onder D.de Lange, de tweede en de vierde zang, te Rotterdam onder G.Rijken de eerste en de tweede gehoord hadden. — Nadien vernam men van dit Diepenbrock-werk niets meer, tot het nù, in volledigheid en schittering van klank tot ons kwam, schitterender en grooter ook dan wij tevoren ons droomden, èn in het milieu waarvoor het geschreven werd, – waaruit het ontstond. — Op de vraag, of nu dan voor het eerst zooveel muziek bij een *Gysbreght*-opvoering is ten gehooore gebracht, past het antwoord: ja. Maar wie meende, dat de lofzang van d'ouden Simeon, door Gozewijn en de nonnen in de kapel aangeheven, altijd de eenige zingzang is geweest – wat de herinnering aan de opvoeringen der laatste jaren ons leerde – die zou dwalen. Want de *Rei der Klarissen*, om deze dadelijk te noemen, werd al gezongen bij de eerste opvoering van 1638: de melodie is bewaard en zij 't niet in de oorspronkelijke zetting, voor een ieder te vinden in het Ned. Volksliederenboek (van het Nut). Doch ook van de andere *Reien* is het waarschijnlijk, dat zij gezongen werden: historisch onderzoek kwam tot de slotsom dat wat aangaande drie van de vijf (Simeon's lofzang meegerekend) zeker is, ook aangenomen mag worden voor de twee andere. — [...] In den nieuwen Stadsschouwburg is men aan het “zeggen” gebleven, al hadden dan twee toonkunstenaars tot het in muziek zetten der Reien gedreven zich gevoeld. Men kent de prachtige uitgaaf van het treurspel (door Bohn te Haarlem bezorgd in 1893), den foliant waar L. Simons de inleiding voor schreef en die door Derkinderen en Berlage werd versierd: die bood ons tegelijk de instrumentale en zangmuziek van Zweers, voor klavier gezet, doch ook de vier koorliederen van den toen nog op den achtergrond toevenden componist Diepenbrock, op wiens Reien de uitgevers door Zweers waren opmerkzaam gemaakt. — Deze partituur der *Reien*, een der eersten van Diepenbrock, is later afzonderlijk uitgegeven; en hij heeft er, aldoor zoekend en partijtrekend van de ondervinding der schaarsche uitvoeringen in de concertzalen, telkens weer in gewijzigd; hetgeen uit een vergelijken van wat wij gisteravond hoorden, in de *Rey der Klarissen* en in die der *Edelingen*, 't meest wellicht in den eersten Triomfzang, duidelijk werd. — Tegen de nadering van dezen feestelijke avond evenwel heeft hij meer gedaan. Grooter vertelde ik, is zijn partituur geworden: verrijkt met een instrumentaal Voorspel, met

een “melodrama” aan het eind, en met een instrumentatie van het lied der nonnen en vader Gozewijn. Zoo is zijn *Gysbreght*-muziek volledig geworden, en toch beknopter dan de, in verhouding tot de tooneelmatige vertoening, veel te uitvoerige van Bernard Zweers, die daardoor zijn eigen weg naar den schouwburg heeft bezwaard. Heeft Diepenbrock voor zich dien weg ook niet bemoeilijkt? In zoover wel, dat zijn *Gysbreght*-muziek verlangt – waar ik al op doelde – de samenwerking van een eersterangskoor met een eersterangsorkest. — Maar heeft men die eenmaal ter beschikking – wie zou dan nog twijfelen of muziek bij een Vondel-avond, als dien wij beleefden passend is? Vragen de *Reien* zelf er niet om? In wezen, in maat en klank verschillend? De een helder en blijd, blijd in den toon der verlossing, die met de vreugde om “het feest van Gods geboorte” samensmelt; de tweede minder juichend, eer weemoedig, vooral geloovig, sterk-geloovig, en teeder. Dan de derde, die der klaagtonen, het vreeslijke, gruwbaar komende doende voorgevoelen; zang ook van moederlijk mededoogen, vol bittere droefenis. Ten laatste, na de Amsterdamsche Maegden, de Edelingen, en de Klarissen, de Burchtsaeten, die de echtelijke liefde bezingen en hare voortreflijkheid. In al die zangen, ongelijk bedoeld wel is waar, hoort men taalmuziek en een uitstorting van het gemoed welke de gevoeligheid der zangkunst en de schildering van het instrumentaal penseel zoo wèl verdragen, wanneer voor Vondel een kunstenaar zich plaatst, die de macht en smijdigheid van diens taal, de klaarheid van zijn beelden, de vroomheid van zijn innerlijk voelt en haar in muziek kunstvol om te zetten weet. — Dit verstond Diepenbrock te doen! Hij heeft *Gysbreght* in een lijst van edele muziek ons getoond.

14 sep 1912 Naar aanleiding van het feestconcert t.g.v. Diepenbrocks 50^e verjaardag schrijft Carel J. Ströer aangaande de *Reyen*:

Op de Hoogte (Carel J. Ströer), september 1912:

Want moeilijk is zijn muziek van de eerste tot de laatste noot. Historisch analyseerende heeft hij bij het daarstellen zijner compositie op de *Reyen* van Vondels *Gijsbrecht van Aemstel* zich ingedacht in den tijd van den dichter. Hij heeft gemeend, en terecht, dat reien behooren gezongen te worden. En waar hij nu overtuigd was, dat de oude melodieën, o.a. de oude octaaf-melodie op het “o, Kerstnacht, schooner dan de dagen” niet meer passen kon in de lijn van zijn tijd, evenmin als ze ooit de innigheid en waarachtige vroomheid dier gewijde zangen hebben weergegeven, daar schreef hij daarvoor andere muziek die, streng reëel, het woord naar voren liet komen en den zang wilde maken tot eene openbaring van intense vroomheid. Geenszins was het hierbij zijne bedoeling het gedicht op te lossen aan de muzikale klanken, maar in samenstemming eene uiting te geven van het waarlijk vroom gevoel dat clarissen en edellieden moest bezielen. De kunstenaar Royaards heeft dan ook niet geschroomd Diepenbrock's toondichting in zijne uitbeelding van Vondel's meest bekend werk te aanvaarden.